

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วิจัย เรื่อง บริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ ใช้ภารกิจหลักของสถานสงเคราะห์เด็กด้านพัฒนาเด็ก ในการจัดบริการ 4 ด้าน ได้แก่ การศึกษา การฝึกอาชีพ และจัดหางาน สังคมสงเคราะห์ และนันทนาการ เป็นตัวแปรอิสระ และอิทธิบาทสี่ ซึ่งเป็นหลักธรรมสู่ความสำเร็จในการเรียนและการทำงานที่ได้รับมอบหมายของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นตัวแปรตาม การวิจัยนี้มีสรุปการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากร ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก ประมาณ 3,000 คน และผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์เด็ก ประมาณ 400 คน สังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่มตามประเภทของประชากร

1) วัยรุ่นในความอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก หาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ได้จำนวน 353 คน เจาะจงเลือกสถานสงเคราะห์เด็กขนาดใหญ่สามารถรับเด็กได้ ประมาณ 250-300 คน โดยแบ่งสัดส่วนตามภูมิภาคทั่วประเทศไทย ได้ 11 แห่ง กำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็ก 11 แห่งๆ ละ 30-35 คน ให้สถานสงเคราะห์เด็กที่เป็นตัวแทน เจาะจงเลือกวัยรุ่นในอุปการะที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และมีคุณลักษณะอิทธิบาทสี่ตามนิยามศัพท์ เป็นผู้ให้ข้อมูล แต่เนื่องจาก สถานสงเคราะห์เด็กแต่ละแห่งมีเด็กที่มีคุณลักษณะอิทธิบาทสี่ จำนวนไม่ถึง 30 คน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากเด็กในสถานสงเคราะห์เด็ก ได้เพียง 262 คน เมื่อนำมาวิเคราะห์อำนาจในการทดสอบสมมุติฐาน ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ G*Power 3.1.9.2 for Windows กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ได้ค่า Power (1-β err prob) เท่ากับ 1.000

2) ผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์เด็ก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 11 แห่งๆ ละ 3 คน รวม 33 คน

1.2.3 เครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือการวิจัย 3 ประเภท ได้แก่

1) แบบสอบถามบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากร ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่วัยรุ่นในอุปการะได้รับ ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังต่อ

บริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ และส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

2) แบบวัดอิทธิบาทสี่ในวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก ประกอบด้วย 4 ส่วนๆ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับอิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็ก และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

เครื่องมือการวิจัยทั้ง 3 ประเภทผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการและวิชาชีพ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม ระหว่าง .66-1.00 และการทดสอบหาความเที่ยงโดยทดลองเก็บข้อมูลกับผู้มีคุณสมบัติเดียวกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย

1) แบบสอบถามบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ ได้ค่าความเชื่อมั่นด้วยสถิติค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค เท่ากับ .951 2) แบบวัดอิทธิบาทสี่ในวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก ได้ค่าอำนาจจำแนก (α) รายข้อ อยู่ระหว่าง .597 ถึง .761 และ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค เท่ากับ .795 นอกจากนี้ ข้อเสนอโครงการวิจัย เครื่องมือการวิจัย และแบบยินยอมด้วยความสมัครใจ ผ่านการพิจารณาเห็นชอบของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตอธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จากนั้นประสานงานผ่านผู้ปกครองของสถานสงเคราะห์ พบกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่น ณ สถานสงเคราะห์เด็กแต่ละแห่ง สร้างความคุ้นเคยและให้ข้อมูลขอความยินยอมโดยสมัครใจ มอบแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมคืนด้วยตนเองเมื่อกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นให้ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้น สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ ณ สถานสงเคราะห์เด็กแต่ละแห่ง

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุ ใช้วิธีการเลือกตัวแปรพยากรณ์แบบคัดเลือกเข้า และทดสอบความมีนัยสำคัญใช้ค่าเอฟ และค่าที

1.3 ผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย เป็น 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากรของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก ส่วนที่ 2 บริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่วัยรุ่นในอุปการะได้รับ ส่วนที่ 3 อิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก ส่วนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นในการปรับปรุงสถานสงเคราะห์เด็กเพื่อส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละส่วนสามารถสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1.3.1 ข้อมูลลักษณะทางประชากร วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 59.50 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 40.50 มีอายุเฉลี่ย 15 ปี อายุระหว่าง 13 – 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.80 อายุ 16 – 18 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.50 อายุ 19 – 24 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.70 กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 44.70 ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ

ละ 33.20 อาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 15.30 โรงเรียนสารพัดช่าง คิดเป็นร้อยละ 3.40 ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 2.30 และ การศึกษานอกโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 1.10 โดยเฉลี่ยมีผลการเรียนในภาคการศึกษาที่ผ่านมาเป็นเกรดเฉลี่ยเท่ากับ 2.16 มีผลการเรียนในภาคการศึกษาที่ผ่านมาคิดเป็นเกรดเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.01 – 4.00 คิดเป็นร้อยละ 34.70 ระหว่าง 2.01 – 3.00 คิดเป็นร้อยละ 30.50 ระหว่าง 0.00 - 1.00 คิดเป็นร้อยละ 26.40 ระหว่าง 1.01 – 2.00 คิดเป็นร้อยละ 8.40 ส่วนใหญ่อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กมาแล้ว 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.00 ระหว่าง 1 – 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.00 ระหว่าง 10 – 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.0 โดยเฉลี่ยอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กมาแล้ว 7 ปี

เจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์เด็กที่วัยรุ่นในอุปการะสนิทสนมด้วยจำนวนมากที่สุด คือ พี่เลี้ยง พ่อบ้าน แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 59.54 เมื่อพิจารณาเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์เด็กแต่ละตำแหน่ง พบว่า วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก ส่วนใหญ่ไม่สนิทสนมด้วย และเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์เด็กที่วัยรุ่นในอุปการะปรึกษาเรื่องต่างๆ ด้วยจำนวนมากที่สุด คือ พี่เลี้ยง พ่อบ้าน แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 58.02 เมื่อพิจารณาเจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์เด็กแต่ละตำแหน่ง พบว่า วัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็ก ส่วนใหญ่ปรึกษาเรื่องต่างๆ ด้วยไม่ได้

1.3.2 บริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่วัยรุ่นในอุปการะได้รับ วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กได้รับบริการของสถานสงเคราะห์เด็กทั้ง 4 ด้านโดยรวม อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 (*SD.* 0.75) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าได้รับบริการด้านนันทนาการ และสังคมสงเคราะห์ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 (*SD.* 0.85) และ 3.51 (*SD.* 0.87) ส่วนบริการด้านการฝึกอาชีพและจัดหางาน และด้านการศึกษา ได้รับเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 (*SD.* 0.87) และ 3.39 (*SD.* 0.94) ตามลำดับ

บริการด้านการศึกษา มี 2 กิจกรรมที่ได้รับอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ได้แก่ กิจกรรมทางการศึกษาหรือการอบรมความรู้ในสถานสงเคราะห์ และกิจกรรมทางการศึกษาหรือค่ายอบรมความรู้นอกสถานสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.05 (*SD.* 1.17) และ 3.85 (*SD.* 1.21) ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมที่เหลือได้รับเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง โดยที่กิจกรรมเรียนพิเศษนอกเวลาเรียนปกติ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เท่ากับ 2.67 (*SD.* 1.44)

บริการด้านการฝึกอาชีพและจัดหางานมี 3 กิจกรรมที่ได้รับอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ได้แก่ การมีบทบาทดูแลน้องๆ ในสถานสงเคราะห์ การได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการเตรียมตัวให้มียานอาชีพ และการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบหน้าที่บางอย่างในสถานสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 (*SD.* 1.36) 3.59 (*SD.* 1.26) และ 3.58 (*SD.* 1.25) ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมที่เหลือได้รับเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง โดยที่การช่วยเหลือประสานงานให้มียานทำ มีรายได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เท่ากับ 3.27 (*SD.* 1.36)

บริการด้านสังคมสงเคราะห์ พบว่า การได้รับฝึกทักษะมารยาทสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.73 (*SD.* 1.31) รองลงมาได้แก่ การได้รับการอบรมเรื่องความปลอดภัยทางสังคม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 (*SD.* 1.24) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้รับอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ส่วนกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เด็กได้รับการถามความต้องการในเรื่องต่างๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 (*SD.* 1.36) ซึ่งได้รับเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง

บริการด้านนันทนาการ พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีในเทศกาลต่างๆ ในสถานสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.42 (*SD.* 0.91) รองลงมาได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมกีฬา และออกกำลังกายในสถานสงเคราะห์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 (*SD.* 1.03) ส่วนกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาและออกกำลังกายนอกสถานสงเคราะห์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 (*SD.* 1.35)

1.3.3 อิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็ก วัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็กมีอิทธิบาทสี่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 (*SD.* 0.94) มีฉันทะ ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 (*SD.* 0.59) โดยที่ต้องการเรียนหนังสือให้สามารถมีอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 (*SD.* 0.82) รองลงมาได้แก่ อยากรเรียนให้ได้ผลการเรียนที่ดี จึงรู้สึกสนุกสนานและเพลิดเพลินใจกับการเรียนหรือการค้นหาคำความรู้เพิ่มเติม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 (*SD.* 0.89) มีวิริยะในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 (*SD.* 0.59) โดยที่มีวิริยะในระดับมาก ได้แก่ ขยันหมั่นเพียรกับการเรียน กีฬา ดนตรี ศิลปะ การแสดง หรืองานที่ผู้ใหญ่มอบหมาย และ เมื่อลงมือทำอะไรแล้วมีอุปสรรคขัดขวาง ก็ยังทำงานนั้นต่อไปจนสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 (*SD.* 0.98) และ 3.68 (*SD.* 1.00) มีจิตตะในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 (*SD.* 0.70) โดยที่มีความเอาใจใส่ต่อการเรียน กีฬา ดนตรี ศิลปะ การแสดง หรืองานที่ผู้ใหญ่มอบหมาย โดยไม่ต้องถูกเตือน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.85 (*SD.* 1.06) รองลงมาได้แก่ มักใช้ความคิดเกี่ยวกับการเรียน กีฬา ดนตรี ศิลปะ การแสดง หรืองานที่ผู้ใหญ่มอบหมาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 (*SD.* 1.11) และ มีวิมังสาในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 (*SD.* 0.65) โดยที่มีวิมังสาในระดับมาก ได้แก่ มักคิดถึงผลดีและผลเสียที่จะตามมา ก่อนลงมือทำเรื่องต่างๆ มักใช้เหตุผลในการตัดสินใจทำเรื่องต่างๆ และ แก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้วยการคิดทบทวนทำความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 (*SD.* 0.65) 3.75 (*SD.* 1.10) และ 3.74 (*SD.* 1.12)

1.3.4 ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า บริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่วัยรุ่นในอุปการะได้รับ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์กับอิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็ก เฉลี่ยร้อยละ 25.80 และสามารถร่วมกันส่งเสริมอิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กได้คิดเป็นร้อยละ 5.20 เมื่อวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ของบริการของสถานสงเคราะห์เด็กแต่ละด้านที่มีต่ออิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะ พบว่า มีเพียงบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านการฝึกอาชีพและจัดหางานที่สามารถส่งเสริมอิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะได้คิดเป็นร้อยละ 5.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3.5 ความคิดเห็นในการปรับปรุงสถานสงเคราะห์เด็กเพื่อส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ

1) **ความคาดหวังของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่** พบว่า วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีความคาดหวังต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กให้สามารถส่งเสริมอิทธิบาทสี่ ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 (*SD.* 0.79) เมื่อพิจารณารายการบริการ พบว่าวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีความคาดหวังต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กให้สามารถส่งเสริมอิทธิบาทสี่ ในระดับมาก โดยที่บริการด้านการฝึกอาชีพและจัดหางานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.76 (*SD.* 0.94) รองลงมาได้แก่

นันทนาการ สังคมสงเคราะห์ และการศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 (SD.0.96) และ 3.71 (SD.0.81) ตามลำดับ

วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีความคาดหวังต่อบริการด้านการศึกษาให้สามารถส่งเสริมวิมังสา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.83 (SD.1.13) รองลงมาได้แก่ จิตตะ ฉันทะ และ วิริยะ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.78 (SD.1.09) 3.64 (SD.1.32) และ 3.63 (SD.1.01) คาดหวังต่อบริการด้านการฝึกอาชีพและจัดหางานให้สามารถส่งเสริมวิริยะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.94 (SD.1.19) รองลงมาได้แก่ วิมังสา จิตตะ และ ฉันทะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 (SD.1.02) 3.82 (SD.1.03) และ 3.71 (SD.1.14) ตามลำดับ คาดหวังต่อบริการด้านสังคมสงเคราะห์ให้สามารถส่งเสริมวิริยะ ค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.90 (SD.1.14) รองลงมาได้แก่ วิมังสา จิตตะ และ ฉันทะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 (SD.1.16) 3.68 (SD.1.20) และ 3.59 (SD.1.21) ตามลำดับ และคาดหวังต่อบริการด้านนันทนาการให้สามารถส่งเสริมวิมังสา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.04 (SD.1.07) รองลงมาได้แก่ จิตตะ ฉันทะ และ วิริยะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 (SD.1.18) 3.67 (SD.1.26) และ 3.65 (SD.1.31) ตามลำดับ

2) ความคิดเห็นของวัยรุ่นในอุปการะต่อการปรับปรุงบริการของสถานสงเคราะห์เด็กเพื่อส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีความต้องการให้สถานสงเคราะห์เด็กปรับปรุงบริการด้านการศึกษา ได้แก่ การสอนการบ้านแก่เด็กที่อยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุญาตให้เด็กได้เรียนพิเศษตามบ้าน หรือการสอนพิเศษแบบตัวต่อตัว โดยเฉพาะ สนับสนุนการเรียนภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ ต้องการจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์เพิ่ม และการออกไปทัศนศึกษากายนอกสถานสงเคราะห์บ่อยขึ้น บริการด้านการฝึกอาชีพและการมีงานทำ คือ การส่งเสริมไปทำงานนอกสถานสงเคราะห์ บริการด้านสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ การปรับปรุงเจ้าหน้าที่ให้เข้าใจและรับฟังความคิดเห็นของเด็กมากขึ้น อนุญาตให้เด็กตัดสินใจเลือกเรียนในสาขาวิชาที่ตนเองชอบ อนุญาตให้เด็กตั้งแต่อายุ 16 ปี ออกไปอยู่หอนอกสถานสงเคราะห์ การไปเยี่ยมญาติบ่อยครั้งกว่าแค่เฉพาะในช่วงปิดภาคการศึกษา การฝึกอบรมเด็กหรือมีกิจกรรมให้เด็กใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ สอนให้เด็กในสถานสงเคราะห์มีน้ำใจต่อกัน ส่งต่อรุ่นสู่รุ่น บริการด้านนันทนาการ คือ การเพิ่มกิจกรรมและอุปกรณ์ด้านกีฬาและดนตรี

3) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ เจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์เด็กมีความคิดเห็นว่าบริการด้านต่างๆ ที่จัดสามารถส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ ดังนี้

(1) บริการด้านการศึกษา มีการเสริมความรู้นอกเวลาเรียน ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมเรียนพิเศษหลังเลิกเรียน และกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ บริการห้องสมุด มุมการอ่าน และคอมพิวเตอร์ ทัศนศึกษาและการเข้าค่ายนอกสถานที่

(2) บริการด้านการฝึกอาชีพและจัดหางาน สถานสงเคราะห์เด็กมีบริการจัดหางานที่สอดคล้องกับความถนัด และการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพแก่เด็กก่อนออกจากสถานสงเคราะห์เด็ก ตามศักยภาพของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็ก

(3) บริการด้านสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ งานสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย ซึ่งมีแผนการดำเนินงานของเด็กแต่ละราย การประชุมทีมสหวิชาชีพโดยนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา

นักพัฒนาสังคม ครูฝึกอาชีพ และแม่บ้านหรือพ่อบ้าน เพื่อให้การสงเคราะห์แก่เด็กที่ตรงกับสภาพปัญหา พื้นฟูจิตใจ แก้ไข และปรับปรุงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม โดยใช้เทคนิคต่างๆ ได้แก่ การให้การปรึกษา การให้คำแนะนำ การประสานงานระหว่างเด็กกับครอบครัว การดูแลความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันและการเรียน และการอบรมขัดเกลาทางสังคม

(4) จัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานสงเคราะห์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ทั้งนี้กิจกรรมที่จัดขึ้นมีทั้งที่ดำเนินการตามนโยบายระดับกระทรวงหรือระดับกรม และกิจกรรมที่สถานสงเคราะห์ริเริ่มขึ้นเอง ซึ่งดำเนินการด้วยกลไกชมรม ให้เด็กเลือกตามความสนใจ ได้แก่ ชมรมดนตรี ชมรมศิลปะ ชมรมกีฬา

4) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่ออิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็ก
เจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์เด็กในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความคิดเห็นว่า เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กคิดเป็นร้อยละ 90-100 มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับอิทธิบาทสี่ ในขณะที่ เจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์เด็กในภูมิภาคมีความคิดเห็นว่า เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กคิดเป็นร้อยละ 30-100 มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับอิทธิบาทสี่

5) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในการปรับปรุงสถานสงเคราะห์เด็กเพื่อส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ เจ้าหน้าที่ของสถานสงเคราะห์เด็กมีความคิดเห็นว่า ควรเพิ่มพูนความรู้ด้านเทคโนโลยี การฝึกอาชีพ ภาษาต่างประเทศแก่เจ้าหน้าที่ ในสถานสงเคราะห์เด็กควรมีเจ้าหน้าที่เสริมสร้างทักษะด้านการงานอาชีพ และต้องการให้สังคมภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการแก่เด็กในสถานสงเคราะห์เด็ก

2. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาอภิปรายเกี่ยวกับบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่วัยรุ่นในอุปการะได้รับที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่ และความคาดหวังของวัยรุ่นในอุปการะต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่ได้ มีดังนี้

2.1 บริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่วัยรุ่นในอุปการะได้รับที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาอภิปรายโดยภาพรวม และบริการแต่ละด้าน ดังนี้

2.1.1 บริการของสถานสงเคราะห์ที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่ ผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นในอุปการะได้รับบริการจากสถานสงเคราะห์เด็กโดยรวม ทั้ง 4 ด้าน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง (ตารางที่ 4.6) แต่สามารถร่วมกันส่งเสริมอิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กได้คิดเป็นร้อยละ 5.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.16) ในขณะที่วัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็กมีอิทธิบาทสี่ในระดับมาก โดยที่มีฉันทะ และจิตตะ ในระดับมาก มีวิริยะ และวิมังสา ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 4.11) แสดงว่า วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีแรงจูงใจจากภายในตนเอง ที่กระตุ้นให้ตั้งใจเรียน มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และเอาใจใส่ต่อการเรียนและงานที่ได้รับมอบหมาย แม้จะมีความเพียรพยายามและอดทนต่อการเรียนและงาน รวมทั้ง มีทักษะในการคิดไตร่ตรองตามเหตุและผล ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก รับรู้ในความจำเป็นต้องแยกจากพ่อแม่มาอยู่ในอุปการะของสถานสงเคราะห์ จึงมีแรงขับจากภายในตนเองที่ต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต สามารถพึ่งพาตนเองได้เมื่อพ้นจากอุปการะ

ของสถานสงเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวารสาร ทรัพย์วิริยะปกรณ (2551, น.119) ที่พบว่า เยาวชนในสถานสงเคราะห์สามารถวางแผนการดำเนินชีวิต ที่จะก้าวสู่เป้าหมายอนาคตที่ตนต้องการ แม้ว่าบางคนประสบปัญหานานัปการ เช่น ความรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน ความเหงา คิดถึงครอบครัว เป็นต้น แต่ความรู้สึกเหล่านี้มิได้บั่นทอนต่อภาพอนาคตที่วาดหวัง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุจูงใจที่มีอิทธิพลเหนือกว่าความรู้สึกอันเป็นอุปสรรคเหล่านั้น อันได้แก่ ความฝันที่จะมีครอบครัวที่มีความสุข มีฐานะที่ดีขึ้น ทุกคนในครอบครัวได้อยู่กันพร้อมหน้า และการทำเพื่อไม่ให้แม่ผิดหวัง เป็นต้น

บริการของสถานสงเคราะห์เด็กทั้ง 4 ด้านโดยรวมสามารถร่วมกันส่งเสริมอิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กได้คิดเป็นร้อยละ 5.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีอิทธิบาทสี่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.16) อาจเป็นเพราะวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กได้รับอิทธิพลจากการถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตจากรุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ดังผลการวิจัยพบว่า เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กที่มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับอิทธิบาทสี่มักประสบความสำเร็จในชีวิต และกลับมาเยี่ยมเยียนเจ้าหน้าที่และเด็กในสถานสงเคราะห์เด็ก กลับมาเล่าประสบการณ์ชีวิตในสถานสงเคราะห์เด็กให้รุ่นน้องฟัง พร้อมให้ข้อคิดในการดำรงชีวิตเพื่อให้สามารถประสบความสำเร็จในชีวิต เนื่องจาก เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในชีวิตแบบเดียวกัน จึงสามารถถ่ายทอดและรับสารได้ตรงกัน เชื่อมถึงกันด้วยความรู้สึกร่วม ความเข้าใจซึ่งกันและกันในลักษณะร่วมทุกข์ร่วมสุขแม้ไม่ร่วมกาลเวลา รวมทั้ง ความรู้สึกยกย่องนับถือในลักษณะรุ่นพี่เป็นฮีโร่ เป็นธงและแนวทางให้วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับอิทธิบาทสี่ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตสู่ความสำเร็จ

2.1.2 บริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านการศึกษาที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ วัยรุ่นในอุปการะได้รับบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านการศึกษา เฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง เมื่อพิจารณารายกิจกรรมพบว่ามี 2 กิจกรรมที่ได้รับอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ได้แก่ กิจกรรมทางการศึกษาหรือการอบรมความรู้ในสถานสงเคราะห์ และกิจกรรมทางการศึกษาหรือค่ายอบรมความรู้นอกสถานสงเคราะห์ (ตารางที่ 4.7) แต่ไม่มีอิทธิพลต่ออิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก (ตารางที่ 4.17) ในขณะที่ วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก มีผลการเรียนในภาคการศึกษาที่ผ่านมาเป็นเกรดเฉลี่ยเท่ากับ 2.16 (ตารางที่ 4.2) ซึ่งเป็นผลการเรียนในระดับพอสอบผ่านเท่านั้น แต่ได้รับกิจกรรมเรียนพิเศษนอกเวลาเรียนปกติ เฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (ตารางที่ 4.7) แสดงว่ากิจกรรมด้านการศึกษาที่สถานสงเคราะห์เด็กจัดบริการแก่วัยรุ่นในอุปการะยังไม่สามารถส่งเสริมให้วัยรุ่นในอุปการะมีใจรักการเรียน มีความพอใจในงานที่ได้รับมอบหมาย และอาจไม่สามารถทำให้วัยรุ่นในอุปการะค้นพบความชอบส่วนตัวที่จะนำมาเป็นเป้าหมายในชีวิต ทำให้ขาดการเอาใจใส่ต่อการเรียนและงานที่ได้รับมอบหมาย ส่งผลให้ไม่อยากเพียรพยายามต่อการเรียนและงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้ง ยังไม่สามารถคิดถึงเป้าหมายหรือประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียนและงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างสมเหตุผล ทั้งที่ การศึกษาทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้และประสบการณ์ ที่เป็นทรัพย์สินประจำตัวของมนุษย์ที่จะนำมาใช้ทำมาหากิน ดำเนินชีวิต และปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของอูร์ปรีย์ เกิดในมงคล ทศวรรษมณีศรีขำ และ พาสนา จุลรัตน์ (2556, น.60-61) ที่พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 58.9 มีผลการเรียนเกรดเฉลี่ยระหว่าง 3.00 - 4.00 ซึ่งเป็นผลการเรียนในระดับเก่ง มีความหวังทางการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์ความหวังทางการศึกษาในแต่ละด้าน พบว่า มีความหวังในระดับสูง 3 ด้าน ได้แก่ เป้าหมายทางการศึกษา ความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และความอดทนต่อการที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา

2.1.3 บริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านการฝึกอาชีพและจัดหางานสามารถส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ วัยรุ่นในอุปการะได้รับบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านการฝึกอาชีพและจัดหางาน เฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง โดยที่การช่วยเหลือประสานงานให้มีงานทำและมีรายได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (ตารางที่ 4.8) ในขณะที่ บริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านการฝึกอาชีพและจัดหางาน สามารถส่งเสริมอิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะได้คิดเป็นร้อยละ 5.60 (ตารางที่ 4.17) และมีน้ำหนักความสำคัญที่มีผลต่ออิทธิบาทสี่สูงสุด คิดเป็นร้อยละ 28.50 (ตารางที่ 4.18) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านการฝึกอาชีพและจัดหางานยังไม่สามารถเป็นแนวทางให้วัยรุ่นในอุปการะเกิดความพึงพอใจและสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองได้ ทั้งนี้ วัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มมีเอกลักษณ์ในตนเอง แสดงออกถึงสิ่งที่ตนเองชอบและถนัด ซึ่งนำไปสู่การเลือกอาชีพตามความสนใจและถนัด ซึ่งตรงข้ามกับผลการวิจัยของนันทวรรณ รัตติวัฒน์ (2554, บทคัดย่อ) ที่พบว่า วิธีการขัดเกลาแบบผสมผสานทั้งทางตรงด้วยการถ่ายทอดกติกาและกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสถานสงเคราะห์เด็ก และโดยอ้อมผ่านการสังเกตแบบอย่างที่ดีจากแม่บ้านซึ่งเปรียบเสมือนมารดาทดแทนและครูอาจารย์ที่ใกล้ชิด ใช้คุณธรรมตามแนววิถีพุทธประกอบด้วย ความอดทน ถ่อมตน มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวที ความประหยัดอดออม ความมีเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการให้อภัย ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเพื่อการประกอบอาชีพของเด็กในอนาคต ด้วยการส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาและพัฒนาอาชีพตามความสามารถและความถนัดของเด็ก ความรู้และทักษะอาชีพที่ได้รับจากสถานสงเคราะห์สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อช่วยเหลือตนเองในอนาคต วัยรุ่นบางคนสามารถศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นพร้อมกับมีอาชีพการงานที่มั่นคง วัยรุ่นรู้จักระเบียบวินัยและกฎ กติกา ตลอดจนรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสมในการอยู่ร่วมกันในสถานสงเคราะห์

2.1.4 บริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านสังคมสงเคราะห์สามารถส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ วัยรุ่นในอุปการะได้รับบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านสังคมสงเคราะห์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยที่การได้รับฝึกทักษะมารยาทสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ การได้รับการอบรมเรื่องความประพฤติทางสังคม (ตารางที่ 4.9) ซึ่งเป็นบริการที่เน้นการฝึกทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมตามพัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่น ที่น่าจะส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะได้ แต่ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีอิทธิพลต่ออิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก (ตารางที่ 4.17) อาจเป็นเพราะใช้รูปแบบกิจกรรมที่ไม่เหมาะกับวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก เนื่องจาก วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีพัฒนาการบางอย่างที่เป็นไปตามวัย และมีพัฒนาการบางอย่างที่ไม่เป็นไปตามวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลการวิจัยพบว่า เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 90 เรียนในระบบโรงเรียน เมื่อเด็กเหล่านี้เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 10 ที่สามารถเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในร้อยละ 10 นี้ มีประมาณร้อยละ 5 ที่สามารถเรียนในระดับอุดมศึกษา อีกร้อยละ 5 ที่สามารถเรียนระดับอาชีวศึกษา ด้วยธรรมชาติด้านพัฒนาการด้านจิตใจและสติปัญญาของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กดังกล่าว การใช้กิจกรรมในรูปแบบฝึกอบรมหรือให้ความรู้เกี่ยวกับมารยาททางสังคมจึงไม่สามารถบ่มเพาะให้วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กส่วนใหญ่ เกิดทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมเพียงพอ

ผลการวิจัยยังพบว่า วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กได้รับการถามความต้องการในเรื่องต่างๆ เฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งไม่เหมาะสม เนื่องจาก ได้รับการตอบสนองความต้องการน้อยกว่าความต้องการตามพัฒนาการของวัยรุ่น อาจทำให้วัยรุ่นขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทั้งที่วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความต้องการเป็นอิสระและเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง แต่ก็ต้องการการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ ดังที่กุลา ตันติผลาชีวะ (2553, น.11-13) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยของการเตรียมเป็นผู้ใหญ่ ความเป็นตัวของตัวเองสูง ต้องการอิสระทางความคิด มีอุดมการณ์ที่เป็นของตัวเอง เด็กจะพัฒนาความเป็นตัวตนและบุคลิกภาพเฉพาะตัว เพื่อสร้างความพร้อมเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นตัวตนของตนเอง แม้วัยรุ่นจะต้องการอิสระและเป็นตัวของตัวเองแต่วัยรุ่นก็ต้องการคำชี้แนะ กำลังใจ และความรัก ความเข้าใจ

ผลการวิจัยที่พบว่า วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กตอบว่า ฉันไม่สนใจว่าสิ่งที่ฉันอยากจะทำจะทำให้คนอื่นเดือดร้อน อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.11) ซึ่งเป็นความพอใจที่ไม่ใช่ความดีหรือทำตามอำเภอใจ ดังที่พุทธทาสภิกขุ (2549, น.54) เรียกว่า *ตัณหา* แสดงว่าบริการด้านสังคมสงเคราะห์ยังไม่สามารถขัดเกลาให้วัยรุ่นมีฉันทะ ที่ฝึกใฝ่ในการสร้างประโยชน์ สร้างความดี ซึ่งเป็นแรงจูงใจจากภายในขับให้เกิดวิริยะที่มีจิตตะและวิมังสาประกอบกันผลักดันให้กระทำความสำเร็จ ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2554, น.53-56) อธิบายว่า ถ้าเด็กคนไหนเกิดฉันทะ เกิดความใฝ่รู้ เกิดความใฝ่ดี เกิดความใฝ่จะทำให้ดี หรือเกิดความใฝ่สร้างสรรค์ขึ้นแล้ว มันใจได้เลยว่าเด็กคนนั้นจะพัฒนาแน่ เพราะแสงเงินแสงทองมาแล้ว จึงเรียกว่า รุ่งอรุณของการศึกษา พอเกิดฉันทะ พระพุทธเจ้าตรัสว่า นี่คือ *แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ดีงาม เป็นรุ่งอรุณของการศึกษา* (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2554, น.53-56)

2.1.5 บริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านนันทนาการสามารถส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่วัยรุ่นในอุปการะ วัยรุ่นในอุปการะได้รับบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านนันทนาการ โดยรวมและรายกิจกรรม อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยที่การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีในเทศกาลต่างๆ ในสถานสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาและออกกำลังกายนอกสถานสงเคราะห์ (ตารางที่ 4.10) แสดงว่าสถานสงเคราะห์เด็กสามารถจัดบริการตอบสนองด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ของวัยรุ่นในอุปการะได้อย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเสกสรร กุญชู (2554) ที่พบว่า วัยรุ่นในเขตพื้นที่หนองจอก กรุงเทพมหานคร ใช้เวลาว่างในการประกอบกิจกรรมนันทนาการเป็นประจำ (3 ครั้งต่อสัปดาห์) มากที่สุด โดยที่ประกอบกิจกรรมนันทนาการประเภท ท่องเที่ยวต่างจังหวัด เล่นเกมสโตร์คอมพิวเตอร์ที่มีสื่อ กีฬา ดนตรีและร้องเพลง มากที่สุด

2.2 ความคาดหวังของวัยรุ่นในอุปการะต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่ได้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาอภิปรายโดยภาพรวม และบริการแต่ละด้าน ดังนี้

2.2.1 ความคาดหวังของวัยรุ่นในอุปการะต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่ ผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีความคาดหวังต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็ก ทั้งโดยภาพรวมและแต่ละบริการของสถานสงเคราะห์เด็กให้สามารถส่งเสริมอิทธิบาทสี่ ในระดับมาก (ตารางที่ 4.21) แต่บริการของสถานสงเคราะห์เด็กสามารถร่วมกันส่งเสริมอิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กได้คิดเป็นร้อยละ 5.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 4.16) แสดงว่า บริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่จัดอยู่ในปัจจุบันยังขาดกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นให้วัยรุ่นในอุปการะค้นหาความชอบ ความสนใจ หรือความถนัด เฉพาะตัว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของอิทธิบาทสี่ คือ ฉันทะ หากบริการของสถานสงเคราะห์เด็กสามารถกระตุ้นให้วัยรุ่นในอุปการะเกิดฉันทะ จะส่งผลให้วัยรุ่นในอุปการะเกิดแรงจูงใจจะกระทำเพื่อใช้ชีวิตดียิ่งขึ้น วัยรุ่นในอุปการะก็จะเกิดความเพียรพยายาม เอาใจใส่ และกระทำการงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งความตั้งใจต่อการเรียนด้วยสติปัญญา ดังนั้น กิจกรรมในบริการของสถานสงเคราะห์เด็กจึงควรส่งเสริมให้วัยรุ่นเกิดอิทธิบาทสี่โดยเริ่มต้นที่กิจกรรมที่กระตุ้นให้วัยรุ่นในอุปการะเกิดฉันทะเป็นเริ่มแรก ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2556, น.989) กล่าวว่า “ฉันทะนำไปสู่อุตสาหะ หรือวิริยะ คือทำให้เกิดการกระทำ”

2.2.2 ความคาดหวังของวัยรุ่นในอุปการะต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านการศึกษาที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่ ผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นในอุปการะมีความคาดหวังต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านการศึกษาให้สามารถส่งเสริมอิทธิบาทสี่ ในระดับมาก โดยคาดหวังต่อการส่งเสริมวิมังสา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ตารางที่ 4.22 และ ภาพที่ 4.2) จะเห็นว่าความคาดหวังของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กสอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย กล่าวคือ มีความคิดเป็นแบบรูปธรรม สามารถเรียนรู้ เข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ได้ลึกซึ้งขึ้นแบบนามธรรม สามารถคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เรื่องราวต่างๆ ได้มากขึ้นตามลำดับ แต่ยังคงขาดความยั้งคิด มีความหุนหันพลันแล่นขาดการไตร่ตรองให้รอบคอบ (พนม เกตุมาน, http://www.psychlin.co.th/new_page_56.htm, 22 ธันวาคม 2556; สุริยเดว ทรีปาตี, <http://www.thaihealth.or.th/node/5756>, 22 ธันวาคม 2556) หากวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กได้รับการฝึกฝนด้วยกิจกรรมด้านการศึกษาที่เน้นการคิดวิเคราะห์น่าจะสามารถเพิ่มพูนคุณลักษณะที่สอดคล้องกับอิทธิบาทสี่ซึ่งเป็นเครื่องมือสู่ความสำเร็จในชีวิตได้ ดังผลการวิจัยของภทรพร ยุทธภรณ์พินิจ ทยณัฐ ชวนไชยสิทธิ์ และ ภีรวัฒน์ นนทะโชติ (2552) ที่พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนไทรน้อย โรงเรียนปากเกร็ด และโรงเรียนบางบัวทอง ที่เข้ารับการพัฒนาแรงจูงใจแห่งอิทธิบาทสี่ตามแนวคิดของ ป.อ.ปยุตโต มีคะแนนแรงจูงใจแห่งอิทธิบาทสี่ฯ หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ นักเรียนเหล่านี้ยังเพิ่มความตั้งใจ ความพยายาม ความเอาใจใส่ และใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองในการทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของงานและตนเอง รวมทั้งคำนึงถึงสิ่งที่ทำให้เกือกลดต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมด้วย

2.2.3 ความคาดหวังของวัยรุ่นในอุปการะต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านการฝึกอาชีพและจัดหางานที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่ ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นในอุปการะของสถาน

สงเคราะห์เด็ก มีความคาดหวังต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านการฝึกอาชีพและจัดหางาน ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยที่คาดหวังต่อการส่งเสริมให้วัยรุ่นมีความเพียร พยายามทุ่มเท อดทน ไม่ท้อถอย ทำเรื่องต่างๆ จนกว่าสำเร็จ (วิริยะ) ค่าเฉลี่ยสูงสุด (ตารางที่ 4.23) ดังนั้น บริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านการฝึกอาชีพและจัดหางานน่าจะเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างทัศนคติการพึ่งพาตนเอง ความอดทนไม่ย่อท้อต่องานที่ยาก ไม่ละทิ้งงาน โดยเริ่มจากกิจกรรมที่วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กสนใจและสามารถต่อยอดเป็นอาชีพเลี้ยงตนเองได้เมื่อพ้นอุปการะ ดังผลการวิจัยของกุลวดี โสธรจิตต์ (2555) ที่พบว่า วัยรุ่นสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถีมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพอิสระ ภายหลังการทดลองสูงยิ่งกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในภาพรวม และทุกด้าน ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มพฤติกรรม นอกจากนี้ กลุ่มทดลองมีความคิดเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมเจตคติที่ดีต่ออาชีพอิสระ โดยการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม นอกจากนี้ หากวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กได้รับการฝึกฝนให้มีอิทธิบาทสี่จะส่งผลให้วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน ดังผลการวิจัยของปิยาภรณ์ ทองประดิษฐ์ สมใจ พุทธาพิทักษ์ผล ดวงใจ รัตนธัญญา (2554) ที่พบว่า คุณลักษณะที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาทสี่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมบริการของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเอกชน โดยที่ร่วมกับการได้รับคำชมเชยจากผู้ใช้บริการเป็นลายลักษณ์อักษร สามารถทำนายพฤติกรรมของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 โดยร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้คิดเป็นร้อยละ 76

2.2.4 ความคาดหวังของวัยรุ่นในอุปการะต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านสังคมสงเคราะห์ที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่ ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีความคาดหวังต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านสังคมสงเคราะห์ให้สามารถส่งเสริมให้วัยรุ่นมีความเพียร พยายามทุ่มเท อดทน ไม่ท้อถอย ทำเรื่องต่างๆ จนกว่าสำเร็จ (วิริยะ) ค่าเฉลี่ยสูงสุด (ตารางที่ 4.24) แสดงว่าวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีความต้องการได้รับการฝึกทักษะด้านความเพียร พยายาม และ อดทน ซึ่งเป็นบุคลิกภาพสำคัญในการอยู่ร่วมกับเด็กอื่นๆ ในสถานสงเคราะห์เด็ก ที่มีเด็กที่มาจากคนละครอบครัว อยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเป็นเครื่องมือให้สามารถพากเพียรต่อการเรียนให้ประสบความสำเร็จ เพื่อจะได้พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งแตกต่างจากเด็กปกติที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่ต้องปรับตัวในการอยู่รวมบ้านกับคนอื่น กลับมีความเข้มแข็งอดทนต่ำ ดังผลการวิจัยของเบ็ญจวรรณ ม่วงจิน (2547) ที่พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร มีปฏิสัมพันธ์กับบิดามารดาในระดับสูง แต่มีความเข้มแข็งอดทนในระดับต่ำ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งอดทนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2.5 ความคาดหวังของวัยรุ่นในอุปการะต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านนันทนาการที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่ ผลการวิจัยพบว่า บริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านนันทนาการไม่มีอิทธิพลต่ออิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก (ตารางที่ 4.17) ในขณะที่วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก มีความคาดหวังต่อบริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านนันทนาการ ในระดับมาก โดยที่คาดหวังต่อการส่งเสริมให้วัยรุ่นคิดพิจารณาด้วยเหตุผล สามารถ

วางแผน หรือแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม ถูกต้อง (วิมังสา) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ตารางที่ 4.24) แสดงว่า วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กมีความคาดหวังให้บริการของสถานสงเคราะห์เด็ก ด้านนั้นหนาการณ์มีสาระที่สามารถฝึกทักษะการคิดพิจารณาด้วยเหตุผลได้ ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการด้านจิตใจและสติปัญญาของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็ก เป็นโจทย์ที่ท้าทายให้หาคำตอบว่า บริการของสถานสงเคราะห์เด็กด้านนั้นหนาการณ์ ที่มีวัตถุประสงค์ให้วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน จะเอื้อประโยชน์ให้วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กเกิดการคิดพิจารณาด้วยเหตุผลได้อย่างไร เนื่องจากโดยทั่วไป การคิดพิจารณาด้วยเหตุผลมักถูกพัฒนาด้วยกิจกรรมที่ไม่ใช่มีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน แต่เน้นการฝึกฝนให้เกิดการตระหนักรู้ การพัฒนาความคิด เช่น สุพิน อริยะเครือ (2551) ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น กับนักเรียนนักเรียนชายและหญิง มีอายุระหว่าง 13-15 ปี ในโรงเรียนบ้านปางยงคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น มีเหตุผลเชิงจริยธรรม สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมชั้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จิตนา บัวเขียน (2550) ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวสำหรับฝึกเพื่อพัฒนาความเชื่อในการควบคุมสาเหตุและผลจากการกระทำของตน กับนักเรียนวัยรุ่นชายและหญิง มีอายุระหว่าง 13-18 ปี พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการฝึกเพื่อพัฒนาความเชื่อในการควบคุมสาเหตุและผลจากการกระทำของตน มีความเชื่อในการควบคุมสาเหตุและผลจากการกระทำของตนสูงกว่านักเรียนวัยรุ่นที่ไม่ได้รับการฝึกเพื่อพัฒนาความเชื่อในการควบคุมสาเหตุและผลจากการกระทำของตน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สุกัญญา เสนอมาศ (2550) ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการควบคุมตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมาย กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนวัยรุ่นชายและหญิง อายุระหว่าง 13-15 พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการควบคุมตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมาย มีการควบคุมตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงกว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ไม่ได้รับการฝึกด้วยชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการควบคุมตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมาย เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กได้รับการจากสถานสงเคราะห์เด็กโดยรวม อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง แต่มีความสัมพันธ์กับอิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก ค่อนข้างต่ำ (เฉลี่ยร้อยละ 25.80) และสามารถร่วมกันส่งเสริมอิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะได้น้อย (ร้อยละ 5.20) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความคาดหวังว่า บริการของสถานสงเคราะห์เด็ก ควรจะส่งเสริมอิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะ ในระดับมาก โดยมีความคาดหวังต่อบริการด้านการฝึกอาชีพและจัดหางาน มากที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย การปฏิบัติงาน และการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย

3.1.1 การกำหนดนโยบายเพื่อปรับปรุงบริการสถานสงเคราะห์เด็กให้สามารถส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่เด็กและวัยรุ่นในอุปการะ นโยบายระดับกรมกิจการเด็กและเยาวชนควรมีสาระที่ชัดเจนในการมุ่งส่งเสริมให้เด็กในสถานสงเคราะห์ทุกคนมีอิทธิบาทสี่ เนื่องจาก อิทธิบาทสี่เป็นหลัก

ปฏิบัติตามศาสนาพุทธให้เกิดแรงขับไฟสำเร็จและก้าวหน้า จึงเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างมีคุณภาพไม่ใช่สักแต่ทำให้เสร็จรอดพ้นไปเท่านั้น นอกจากนี้ แต่ละองค์ประกอบในอิทธิบาทสี่ ได้แก่ 1) ฉันทะ คือ ความพอใจใฝ่รักสิ่งที่จะทำ เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ก่อให้เกิดการกระทำ ด้วยความใฝ่ดีมีอุดมคติ ความใฝ่ทำกิจกรรมผลสัมฤทธิ์ของงานโดยตลอด 2) วิริยะเป็นความขยันหมั่นเพียรและความเข้มแข็งกล้าหาญในการเผชิญความยากลำบาก ฉันทะมักเกื้อหนุนให้เกิดวิริยะ นั่นคือเมื่อบุคคลพอใจกิจการใด ก็จะมีสติขยันขันแข็งไม่ทอดทิ้งในการทำกิจการนั้นแม้จะมีอุปสรรคมากก็ตาม 3) จิตตะเป็นความคิดจดจ่อหรือฝึกใฝ่อยู่ในงานที่ทำ ใฝ่คิดเรื่องงานนั้นสม่ำเสมอ มีความคิดจดจ่อแน่วแน่อยู่ในงาน 4) วิมังสาเป็นความไตร่ตรองหรือหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลมีการวางแผนก่อนลงมือทำกิจการใดๆ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็รู้จักพิจารณาหาหนทางแก้ไข ล้วนสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนไทย การปลูกฝังให้เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กมีนิสัยที่สอดคล้องกับอิทธิบาทสี่ จะทำให้เติบโตเป็นวัยรุ่นที่มีวินัยในตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเติบโตใหญ่เป็นผู้ใหญ่ที่อยู่ในสังคมอย่างมีภูมิคุ้มกันที่จะใฝ่ดี สร้างความสำเร็จแก่ชีวิตตนเอง และสร้างประโยชน์แก่สังคม

3.1.2 นโยบายการประเมินมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคมของสถานสงเคราะห์เด็ก

ควรมีสาระขององค์ประกอบในการประเมินที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมวด 6 เฉพาะสาระเกี่ยวกับสถานสงเคราะห์ อยู่ในมาตรา 58 เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของผู้ปกครองของสถานสงเคราะห์ในการจัดการศึกษา อบรม สั่งสอน และฝึกหัดอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของสถานสงเคราะห์ให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน การจัดบริการแนะแนว ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือแก่ผู้ปกครอง และการสอดส่องและติดตามให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือแก่เด็กที่ออกจากสถานสงเคราะห์ไปแล้ว เพื่อเป็นการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่เคยอยู่ในสถานสงเคราะห์มิให้กลับไปสู่สภาพเดิม ซึ่งมีเจตนารมณ์ให้สถานสงเคราะห์เด็กพัฒนาเด็กให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้น **ตัวชี้วัดในองค์ประกอบของมาตรฐานการจัดสวัสดิการของสถานสงเคราะห์เด็ก** ควรมีสาระของแต่ละองค์ประกอบของอิทธิบาทสี่ ที่สะท้อนการจัดบริการที่ปลูกฝังให้เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กมีบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับอิทธิบาทสี่ ที่เน้นให้เด็กพึ่งพาตนเองได้เมื่อพ้นการอุปการะ ต้องออกไปใช้ชีวิตด้วยตนเองในสังคม

วิธีการประเมิน ควรมุ่งที่พัฒนาการของการดำเนินงานจัดบริการของสถานสงเคราะห์เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติที่ตอบสนองพัฒนาการเด็ก และการคืนเด็กสู่ครอบครัวและสังคม ซึ่งเป็นเจตนารมณ์หลักของการสงเคราะห์เด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่สำคัญให้ประเมินโดยพิจารณาการปฏิบัติงานจริง ณ สถานสงเคราะห์เด็ก หาข้อมูลแบบองค์รวม จากผู้ปกครอง ผู้ปฏิบัติงาน เด็กในอุปการะ ชุมชน และผู้มีส่วนร่วมในการจัดบริการ เช่น ผู้บริจาค ผู้จัดเลี้ยงอาหารแก่เด็ก เป็นต้น มากกว่าการประเมินจากเอกสาร วิธีการดังกล่าวจะได้สาระที่เป็นรูปธรรม เป็นสาระเชิงประจักษ์ อีกทั้งลดภาระผู้ปฏิบัติงานในการเตรียมการรับประเมินมาตรฐาน

3.1.3 การจัดประเภทของสถานสงเคราะห์เด็ก ประเทศไทยปัจจุบันมีสถานสงเคราะห์เด็กจำนวน 21 แห่ง มีรูปแบบในการจัดบริการตามบทบาทของสถานสงเคราะห์เด็กในลักษณะเดียวกัน จัดให้แก่เด็กทุกคนในแต่ละสถานสงเคราะห์เด็กเหมือนกัน ทั้งที่ ธรรมชาติของพัฒนาการเด็กแต่ละคน จะมีความสนใจ และความถนัดแตกต่างกัน ตามเอกลักษณ์ของเด็กแต่ละคน จึงควรมีการ

จัดประเภทของสถานสงเคราะห์เด็กตามความสนใจ และความถนัดของเด็ก เช่น สถานสงเคราะห์เด็กที่เน้นพัฒนาเด็กเป็นนักกีฬา ซึ่งสอดคล้องกับความคาดหวังของวัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก ที่ต้องการให้สถานสงเคราะห์เด็กปรับปรุงบริการให้สามารถพัฒนาวัยรุ่นในอุปการะเป็นนักกีฬาทีมชาติได้ หรือสถานสงเคราะห์เด็กที่เน้นพัฒนาเด็กเป็นนักร้อง นักดนตรี นักแสดง สถานสงเคราะห์เด็กที่เน้นพัฒนาเด็กมีความถนัดด้านศิลปะ เป็นต้น การแบ่งประเภทของสถานสงเคราะห์เด็กในลักษณะนี้จะส่งเสริมให้เด็กมีอิทธิบาทสี่ โดยเริ่มจากการจัดให้เด็กแต่ละคนได้อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมความสนใจและความถนัดของเด็กแต่ละคน เท่ากับการตอบสนองฉันทะของเด็ก ซึ่งเกื้อหนุนให้เกิดวิริยะ จิตตะ และ วิมังสา ตามมา

การจัดประเภทของสถานสงเคราะห์เด็กตามความสนใจ และความถนัดของเด็กจะทำให้ภารกิจของสถานสงเคราะห์เด็กแต่ละแห่งชัดเจนขึ้น สามารถพัฒนาเด็กที่มาจากครอบครัวที่อ่อนแอ และมีต้นทุนชีวิตน้อยกว่าเด็กปกติที่อาศัยในครอบครัว เป็นทรัพยากรอันมีค่าของประเทศตามความถนัดของเด็กแต่ละคนได้

สถานสงเคราะห์เด็กควรปรับปรุงด้านบุคลากรแม่บ้านหรือพ่อบ้าน (พี่เลี้ยงเด็ก) ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือ เชิงปริมาณ เพิ่มจำนวนแม่บ้านหรือพ่อบ้าน (พี่เลี้ยงเด็ก) ตามเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ แม่บ้าน 1 คน ดูแลเด็กอายุ แรกเกิด 12 เดือน 5 คน อายุ 13-24 เดือน 7 คน อายุ 25-36 เดือน 10 คน อายุ 3-6 ปี 15 คน และ อายุ 7-18 ปี 20 คน ส่วนเชิงคุณภาพควรส่งเสริมแม่บ้านหรือพ่อบ้าน (พี่เลี้ยงเด็ก) ให้ได้รับการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในบริการของสถานสงเคราะห์เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรมที่ส่งเสริมอิทธิบาทสี่แก่เด็กและวัยรุ่นในอุปการะ

3.2 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยประยุกต์ในระดับปฏิบัติการ

3.2.1 ภารกิจในการพัฒนาเด็กของสถานสงเคราะห์เด็ก ควรปรับกิจกรรมต่างๆ ของบริการของสถานสงเคราะห์เด็ก ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การศึกษา การฝึกอาชีพและจัดหางาน สังคมสงเคราะห์ และนันทนาการ ให้สามารถตอบสนองความคาดหวังต่อการส่งเสริมอิทธิบาทสี่ของวัยรุ่นในอุปการะได้ โดยที่ วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กคาดหวังให้บริการแต่ละด้านสามารถพัฒนาการคิดพิจารณาด้วยเหตุผล สามารถวางแผน หรือแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม ถูกต้อง (วิมังสา) มากที่สุด ดังนั้น ทุกกิจกรรมของบริการของสถานสงเคราะห์เด็ก ทั้ง 4 ด้านควรมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาวิมังสาแก่วัยรุ่นในอุปการะรวมอยู่ด้วย ซึ่งมีประโยชน์ต่อการสร้างความคุ้มกันแก่วัยรุ่นในอุปการะของสถานสงเคราะห์เด็กในการคิดพิจารณาตัดสินใจเลือกวิถีการดำเนินชีวิตที่สมเหตุผล ตามความเป็นจริงของสังคม และสอดคล้องกับวิถีของสังคมที่วัยรุ่นในอุปการะจะออกไปใช้ชีวิตเมื่อมีอายุพ้นเกณฑ์อุปการะของสถานสงเคราะห์เด็ก

3.2.2 บริการด้านการฝึกอาชีพและจัดหางาน ควรจัดให้วัยรุ่นในอุปการะมีงานบางเวลา (part time) เป็นส่วนหนึ่งของภารกิจในชีวิตประจำวัน ในลักษณะทำร่วมกันในสถานสงเคราะห์เด็ก ไม่เน้นการสร้างรายได้เป็นหลัก แต่จำเป็นต้องมีรายได้เพื่อเป็นแรงจูงใจและเตรียมตัววัยรุ่นในอุปการะเกี่ยวกับทักษะการทำมาหากินเพื่อการเลี้ยงชีพ การออม และการจัดการรายได้ งานประเภทนี้จำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือจากภาคเอกชน รับงานมาทำในสถานสงเคราะห์เด็ก นอกจากจะเกิดรายได้ และทักษะในงานที่ทำ วัยรุ่นในอุปการะยังมีโอกาสได้ฝึกทักษะการบริหารเวลา ซึ่งเป็นส่วน

หนึ่งที่ยังชี้ถึงคุณภาพในวัยผู้ใหญ่ จะช่วยให้วัยรุ่นในอุปการะสามารถวางแผนในการดำเนินชีวิตได้เหมาะสม

3.2.3 การจัดการที่เพิ่มการมีส่วนร่วมของวัยรุ่นในอุปการะที่มีคุณลักษณะอติบาท
สี่ การจัดการบริการด้านต่างๆ ตามภารกิจของสถานสงเคราะห์ มุ่งพัฒนาเด็กให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้น ควรเปิดโอกาสให้วัยรุ่นที่มีคุณลักษณะอติบาทสี่มีส่วนร่วมในการจัดการบริการด้านต่างๆ ในสถานสงเคราะห์เด็ก เช่น เพิ่มคุณลักษณะอติบาทสี่เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกคณะกรรมการสภาเด็กในสถานสงเคราะห์เด็ก เป็นต้น

3.3 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยประยุกต์ในการวิจัยครั้งต่อไป

3.3.1 การพัฒนาโปรแกรมบริการของสถานสงเคราะห์เด็กที่ส่งเสริมอติบาทสี่แก่
วัยรุ่นในอุปการะ เป็นการวิจัยและพัฒนาที่ประยุกต์ผลการวิจัยครั้งนี้ มุ่งที่บริการของสถานสงเคราะห์ด้านการฝึกอาชีพและการจัดหางาน และเน้นการพัฒนาการคิดพิจารณาด้วยเหตุผลสามารถวางแผน หรือแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม ถูกต้อง (วิมังสา) ของวัยรุ่นในอุปการะ เป็นหลัก

3.3.2 การเปรียบเทียบอติบาทสี่ระหว่างเด็กที่อาศัยในครอบครัวกับเด็กในสถาน
สงเคราะห์ เพื่อสำรวจความแตกต่างระหว่างอติบาทสี่ของเด็กที่อาศัยในครอบครัวกับเด็กในสถานสงเคราะห์ ผลการวิจัยสามารถสะท้อนคุณภาพของบริการของสถานสงเคราะห์ได้

